

Hülya Kosar Altinyelken: 'Ik vind segregatie een tijdbom.'

NIET WIT OF ZWART

In Nederland zijn de begrippen 'witte school' en 'zwarte school' eigenlijk normaal. Onbegrijpelijk voor UvA-wetenschapper Hülya Kosar Altinyelken (45). 'Ik vind segregatie een tijdbom.'

'Als wetenschapper vroeg ik me af waarom er in Nederland wordt gesproken over zwarte en witte scholen: waarom worden deze termen gebruikt?', aldus Hülya Kosar Altinyelken. Daarom interviewde ze diverse mensen met verschillende achtergronden: studenten, jonge mensen uit onder meer Marokko, Syrië, Egypte, Bangladesh, China, Turkije, Nigeria en Suriname. Ook sprak ze met onderzoekers die onderzoek doen naar de diversiteit in Nederland en in scholen. 'Ik was benieuwd naar de reacties van minderheden over de termen witte en zwarte school: vinden ze dat gewoon goed, of een stigmatiserend label? Want we noemen een school zwart, niet omdat de muren zwart zijn, maar omdat de leerlingen tot minderheidsgroepen behoren.

Een school wordt een zwarte school genoemd als meer dan vijftig of zestig procent van de kinderen afkomstig is van een minderheidsgroep. Men spreekt van witte scholen als de meerderheid van de leerlingen bestaat uit etnische Nederlanders of leerlingen met een westerse achtergrond. Wat ik opmerkelijk vind: Japanners zijn ook niet-westers, maar zij horen toch niet bij het label 'zwart'?

'Zwart is negatief'

Altinyelken vroeg de jongeren die ze sprak naar de betekenis en associaties die ze hebben bij zwart en wit. 'Voor alle mensen, ongeacht hun afkomst, is zwart heel negatief. Vooral in Afrika staat zwart voor het kwaad, denk maar aan zwarte magie. Ook in de Turkse en Marokkaanse cultuur, en in landen als Iran en Irak, wordt zwart met negativiteit geassocieerd. Een van de associaties is dat zwart minderwaardig of inferieur is, minder goed. Terwijl wit staat voor positiviteit, het staat voor waarheid, onschuld, blijdschap en schoon. Engelen worden ook altijd in wit afgebeeld. De termen zijn zeker niet neutraal, ze hebben een enorme lading. Veel mensen denken dat de labels wit en zwart een racistische ondertoon hebben en dat zwarte scholen worden gestigmatiseerd en weggezet als inferieur.'

'De minderheden die ik sprak, voelen zich niet goed bij het label 'zwart', de term is eigenlijk heel pijnlijk en beledigend voor hen.'

Minder waard?

Behalve naar de associaties bij de kleuren wit en zwart, vroeg Altinyelken ook naar wat respondenten vonden van de termen witte en zwarte school. 'Hieruit bleek dat de term zwarte school een negatieve associatie heeft. De kwaliteit van het onderwijs zou er zwak of matig zijn, een zwarte school heeft problemen met kinderen; er zou hoge uitval van leerkrachten zijn en de school zou slechte toetsresultaten hebben. De kinderen spreken er niet goed Nederlands. Terwijl de associaties bij witte scholen precies het tegenovergestelde zijn: goede studenten en goede resultaten. De minderheden die ik sprak, voelen zich niet goed bij het label 'zwart', de term is eigenlijk heel pijnlijk en beledigend voor hen. Ze voelen zich niet zwart. Het is op-

Hülya Kosar Altinyelken

gedrongen door de maatschappij. Ik sprak jongeren die nu studeren en terugkijken op hun ervaringen in het Nederlandse basisonderwijs, waarbij ze zich niet binnen de maatschappij voelden staan. Omdat veel ouders niet willen dat hun kind naar een school met veel minderheidskinderen gaat, voelen deze kinderen dat mensen niet bij hen als groep willen horen. Sommige minderheidskinderen voelen zich woedend, ze voelen discriminatie en dat de Nederlandse maatschappij ze niet accepteert. Jonge mensen vertellen mij dat het mogelijk is dat deze termen op microniveau ook veel negatieve invloed met zich meebrengen. Het kan zijn dat er een selffulfilling prophecy ontstaat bij de leraren waardoor leerlingen naar verwachting worden onderwezen.'

Conclusie

De algemene conclusie van het onderzoek van Altinyelken is dat het absoluut verkeerd is om te praten over zwart en wit. 'Wij leren onze kinderen en leerlingen dat zwart-wit denken ongezond is. Maar toch praten we steeds over scholen en kinderen in zulke binaire termen als zwart en wit. Dit is onwenselijk. Zwarte scholen hebben vaak een zeer negatieve bijklank, terwijl diversiteit juist rijkdom betekent. Bovendien, burgerschapsonderwijs gaat over respect voor elkaar hebben en dat iedereen in Nederland gelijk is. Als je praat over zwart of wit, betekent dat echter dat niet iedereen gelijk is. Wij maken een sterke scheiding tussen kinderen, zelfs een discriminerende scheiding. Terwijl we over kinderen praten als migrantenkinderen of migrantenjeugd, zijn ze soms zelfs niet eens migranten, in veel gevallen hun ouders ook niet.' Een van de oplossingen is volgens de wetenschapper om te spreken van minderheidskinderen. 'Dit is niet beledigend, omdat ze feitelijk een etnische of culturele minderheid zijn.'

Gemengde scholen

Altinyelken pleit er samen met zeventien andere wetenschappers voor om de termen witte en zwarte scholen niet meer te gebruiken. 'De termen die we sinds 1970 gebruiken, zijn zo'n deel van het algemeen gesprek dat sommigen denken dat de termen bijna niet te veranderen zijn. Wij denken echter dat de Nederlandse maatschappij erop vooruitgaat en openstaat voor kritiek. Zij is niet statisch en behoudend en staat open voor verandering. In plaats van te spreken over zwarte en witte scholen, kunnen we termen gebruiken als gemengde scholen, diverse scholen, multiculturele scholen of gesegregeerde scholen.'

'Een van de associaties is dat zwart minderwaardig of inferieur is, minder goed. Terwijl wit staat voor positiviteit, het staat voor waarheid, onschuld, blijdschap en schoon.'

Tekst:

Daphne Doemges-Engelen

Fotografie:

Aangeleverde foto en Shutterstock

Volgens Altinyelken is schoolsegregatie het grootste probleem: 'Kinderen hebben niet zoveel contact buiten hun eigen groep waardoor vooroordelen over de andere groep alleen maar groeien.'

Om schoolsegregatie op te lossen, wijst Altinyelken naar overheid en gemeenten. 'Zij nemen nu weinig verantwoordelijkheid. De overheid wijst naar de gemeenten om het op te lossen. De gemeenten wijzen naar de scholen. En de scholen wijzen naar de ouders: jullie moeten andere keuzes maken. Maar ouders kunnen dat niet oplossen! Uit onderzoek blijkt dat veel ouders hun kind naar gemengde scholen willen sturen. Maar die zijn er niet voldoende in grote steden. Daarom moet de overheid actie ondernemen, net als de gemeenten. Als ze gemengde scholen creëren, dan volgen veel ouders meteen.'

Tijdbom

De consequenties van schoolsegregatie zijn groot, stelt de wetenschapper. 'Sociale integratie is het grootste agendapunt voor Nederland. Het gaat over hoe we kunnen omgaan met verschillende groepen. Vanaf dit jaar kent de gemeente Amsterdam een centrale selectie voor het basisonderwijs. De gemeente zou ook kunnen kijken naar de achtergrond van de kinderen en zeggen: deze school moet dertig procent kansarme kinderen hebben. Boven dat percentage gaan kansarme kinderen naar een andere school. Want het gaat over kansarme kinderen, over kinderen met een lagere sociaal-economische achtergrond. Het peer-effect voor kansarme kinderen is negatief; ze moeten meer in contact komen met kinderen met hogere prestaties en kinderen met een hogere sociaal-economische achtergrond.'

Altinyelken raadt iedereen aan in gesprek met elkaar te gaan. 'Ik vind segregatie een tijdbom. Het komt voor in de hele maatschappij. Mensen snappen elkaar niet. Als je geen vriendin hebt met een etnisch Nederlandse achtergrond, hoe kun je dan hun wereld begrijpen? Pas als je elkaars wereld begrijpt, kun je nieuwe generatie kinderen een kans geven.'

Volgens Altinyelken is schoolsegregatie het grootste probleem: 'Kinderen hebben niet zoveel contact buiten hun eigen groep waardoor vooroordelen over de andere groep alleen maar groeien.'